

Středověké nástěnné malby v kostele sv. Benedikta v Krnově – Kostelci

Původní jednolodní románský kostel s čtvercovým presbytářem a apsidou na východní straně, ve kterém se nacházejí odkryté nástěnné středověké malby, byl postaven zřejmě ve 2. polovině 13. století. Po přestavbě kostela po roce 1760 se používá jako sakristie kostela. D. Prix datoval stavbu presbytáře a původního kostela do doby kolem roku 1240. Mladší úpravy spojil s činností městské rady po roce 1400 a zaklenuť jednoho pole presbytáře vročil do doby kolem roku 1470. Restaurátorský kolektiv pod vedením R. Balcarové se podílel na odkrývání maleb v letech 2000-2007, které byly zbaveny mladších omítek, zpevněny a rehabilitovány do původní románské a gotické podoby.

V půlkruhové apsidě se nacházejí románské malby, velká kompozice **Majestas Domini (Trůnící Kristus v mandorle) se symboly Evangelistů**. Pod mandorlou se dochovaly dva pásy - v horním a užším malíř namaloval polopostavy světců s nápisovými páskami, zatímco v dolním a širším vkomponoval scény z dětství Krista. Cyklus začínal scénou **Zvěstování Panny Marie**, která v ruce držela vřeten, na které navíjela nit, *aby utkala oponu do chrámu Páně*. Na **Navštívení Panny Marie** se matka Ježíše setkala se sv. Alžbětou, která očekávala narození sv. Jana Křtitele. Za Navštívením se torzálně dochovalo **Narození Krista**, k jeslím shora přilétali dva andělé a drželi kadidelnice. Postavu Panny Marie určíme jen v kresbě, podobně i sv. Josefa. **Klanění tří králů** zaujme motivem dvou andělů, nesoucích korunu Panně Marii s Ježíškem v klíně. Přicházející králové se svatozářemi byli oděni do bohatě zdobených plášťů. Cyklus uzavírá **Vraždění neviňátek**, trůnící král Herodes přikázal dvěma mužům zabít všechny malé chlapce. Na liště se dochoval nápis: REX ERODES. V horním páse se **archanděl Gabriel** obracel k Panně Marii jako MATER D(O))M(I)N(I). Nad Klaněním tří králů malíř připojil polopostavy **sv. Třech králů**. Následovaly dobově oblíbené svěťice, pás uzavíral **sv. Antonín poustevník - ANTO(IU)S**. Výzdobu apsidy mohl ovlivnit některý z mnichů, pověřený službou v klášteře cisterciáček v Tišnově, kterému krátce v roce 1240 krnovský újezd patřil. Později byl vrácen opět českým králům, víme, že královna Konstancie Uherská, manželka Přemysla Otakara I. založila klášter v Tišnově jako místo svého posledního odpočinku. Malby lze vročit do 2. pol. 13.st.

Malby odkryté na severní stěně čtvercového pole presbytáře kostela zobrazují **Legendu sv. Benedikta**, která se odvíjí shora a začíná výjevem **sv. Benedikt je poslán rodiči do školy** v Římě, tam se mu nelíbilo a odešel s chůvou. Následuje první zázrak – **sv. Benedikt spravil rozbité síto chůvě**, které jí spadlo na zem. Sv. Benedikt byl oděn do bílého roucha a kolem hlavy měl svatozář. Ve druhém páse **sv. Benedikt žil v ústraní v jeskyni** poblíž Subiaca, kam mu mnich Romanus přinášel jídlo v košíku. Na další scéně se **Kristus zjevil knězi** a požádal jej, aby vzal ze svého stolu jídlo a donesl je Benediktovi, který nevěděl, že jsou Velikonoce. **Sv. Benedikt s knězem pojedli a oslavili svátek Vzkříšení Krista**. Na dalším výjevu se **sv. Benedikt vrhl do trnitého křoví**, aby zapomněl na krásnou paní. Po té se setkal s mnichy, kteří jej prosili, aby se **sv. Benedikt stal opatem v klášteře Vicovaro**, zde již v benediktinském rouchu předčítal mnichům. Ve třetím páse **sv. Benedikt opustil klášter Vicovaro**, na cestě **sv. Benedikt obnovil vyschlý pramen vody a vodě požehnal**. Později **sv. Benedikt založil dvanáct klášterů**. Jeden z mnichů - **Florentius poslal sv. Benediktovi otrávený chléb**, ale havran s chlebem odlétl. Po té Florentius poslal **do klášterní zahrady sedm nahých dívek**, aby tančily před sv. Benediktem a mnichy. Ve čtvrtém páse vidíme **Smrt Florentia**, neboť Hospodin bleskem zničil balkon, na kterém stál. Na další scéně **sv. Benedikt vyhnal demony**

z úbočí hory a založil klášter Monte Casino. Pás uzavíral sv. Benedikt a jeho sestra sv. Scholastika,

Proti vstupu do presbytáře na jižní stěnu situoval malíř **morality - Skutky milosrdenství a Smrtné hříchy**. V horním pásu se nachází **Nasyčení hladového a Napojení žíznivého**. Ve druhém pásu **Oblečení nahého, Přijetí pocestných na noc a Navštívení odsouzených**, sedících v kládě. Ve třetím pásu pokračuje **Navštívení nemocného a Vypravení pohřbu zemřelému**. Vpravo malíř vkomponoval první ze **Smrtných hříchů**. Do tlamy Leviathana vjížděli na koni muž se sokolem na ruce a žena, držící zrcátko - **Pýcha**. Na červeném pozadí je přítomen vždy d'áblík, čekající na duše hříšníků. Následuje manželský pár sedící na psu, držící v tlamě kost, představují snad **Závist**. Vpravo od okna je muž s mečem v hrudi a žena, která zabila své dítě - **Hněv**. Další manžele vezl lišák s husou v tlamě, oba drželi nádobu s pitím a jídlem, představují - **Obžerství** - „Fresser“.

Malby na jižní a severní stěně presbytáře provedl velmi dobře školený malíř, jehož pastózní malba připomíná deskové oltáře z doby po pol. 15. st. Za objednavatele maleb D. Prix považuje přemyslovského vévodu Mikuláše V. Opavského a Ratibořského, který se dědictví ujal roku 1437 (+1452) nebo Václava III., který vládl v letech 1453-1456.

Na východní stěně čtvercového presbytáře nad triumfálním obloukem se nachází **Korunování Panny Marie Bohem Otcem a Kristem nebo sv. Trojicí** a na západní stěně **Proměnění Páně** (Mt, 17, 1-9) s Mojžíšem a Eliášem a apoštoly sv. Jakubem, Janem a sv. Petrem, které Kristus vzal sebou na horu Tábor. Klenební pole vyplňují symboly čtyř Evangelistů a postavy **církevních otců - sv. Řehoře, sv. Augustina, sv. Ambrože a sv. Jeronýma**. Malby datujeme do doby kolem 1470. Vnitřní pas triumfálního oblouku zdobí polopostava **Panny Marie s Ježíškem** a vegetabilní úponka.

Erbovní galerii, připojenou k malbám v presbytáři kostela, analyzoval K. Müller. Od východu se dochoval **erb Petra Gereba z Wingartenu**, správce panství za krále Matyáše Korvína - červený štít se zlatou korunou a korunovaným lvem. Vpravo **erb města Krnova** – ve štítě jsou tři lovecké trubky a tři hvězdy. Na cviklech klenebních kápí je **erb Českého království** – v červeném štítě stříbrný lev a vpravo **erb Uherského království** – v podobě štítu děleného horizontálními pruhy, střídá se stříbrná a červená barva. Na severní stěně vpravo je **erb Rudolfa z Rüdeseimu**, vratislavského biskupa - v děleném štítě je nahoře osmihrotá hvězda a dole bílá (stříbrná) rozeta a vlevo – **erb vratislavského biskupství** – v červeném štítě stříbrná lilie. Na jižní straně vpravo je **erb Slezska** - černá orlice se stříbrnou pružinou na zlatém poli. Na západní stěně znak **malířského cechu** - v červeném štítě tři stříbrné štítky a vpravo **erb Říše římské** - ve zlatém poli dvouhlavá černá orlice. D. Prix předpokládá, že objednavatelem byl Jan IV. Starší Opavský a Ratibořský, který vládl v Krnově v letech 1461-1474. Vyloučit nelze ani Petra Gereba z Wingartenu, který zde působil v 70. letech 15. st. Po stránce obsahové konceptorem nástěnných maleb byl vždy vzdělaný duchovní, působící ve farním kostele kolem pol. 13. st., po pol. 15. st. a v 70. letech 15. století. Vzdělaný farář mohl být řeholníkem minoritského kláštera nebo johanitské komendy v Krnově.

Unikátní soubor restaurovaných nástěnných maleb v kostele sv. Benedikta v Krnově-Kostelci nemá v českém Slezsku obdoby. Dokončit celkovou obnovu kostela a zpřístupnit restaurované interiéry se podařilo v roce 2012 díky dotaci poskytnuté Evropskou unií v rámci Regionálního operačního programu Moravskoslezsko.